

เมื่ออีสานถูกทำให้ไร้ประวัติศาสตร์ (1)

written by Witayakorn Sowattara | สิงหาคม 19, 2019

โดย วิทยากร โสวัตร

ขอบคุณภาพหน้าปกจาก www.postjung.com

การที่แม่น้ำโขงถูกทำให้กลายเป็นเส้นแบ่งประเทศ ทำให้ประวัติศาสตร์แผ่นดินอีสานถูกตัดขาด และคนลาวในอีสานกลายเป็นกลุ่มชนที่ไม่มีประวัติศาสตร์ที่จะเชื่อมโยงกับศูนย์กลางไหนได้

เราจึงมีแค่ประวัติศาสตร์อีสาน ฉบับของ เต็ม วิภาคย์พจนกิจ ที่พูดถึงแต่ละจังหวัดแยกเป็นส่วนๆ และมุ่งเน้นไปที่การเข้ามาฟังพระบรมโพธิสมภาร เมื่อพิจารณาจากสภาพชีวิต วัฒนธรรม และภูมิศาสตร์แล้ว อีสานกับศูนย์กลางอำนาจกรุงเทพฯ ก็ต่างกันชัดเจน

แต่ปัญหาเรื่องที่ไม่ไปที่มาของตัวเองไม่เป็นปัญหาของคนรุ่นก่อน ยกตัวอย่าง แม่ของผมที่เกิด พ.ศ. 2476 แม่พูดให้ฟังว่า แผ่นดินอีสานจะว่าไปแล้วก็เป็นของเจ้าอนุวงศ์ทั้งหมด เพราะเราเป็นลาว นี่ขนาดแม่เป็นลูกเสือชาวบ้านรุ่นแรกของจังหวัดนะครับ

หลักฐานอีกสองอย่างที่ยืนยันเรื่องนี้ คือ กลอนลำ คนที่เคยเกิดทันยุคหมอลำกลอน ที่มีหมอแคน หมอลำฝ่ายชาย และหมอลำฝ่ายหญิง จะลำได้ตอบทางปัญญากัน (ถ้าใครเกิดไม่ทัน ก็หาฟังจากทาง YouTube ได้) แกนความรู้หลักๆ (ไม่นับเรื่องปลื้กย่อย) ก็คือ การทำทนายความรู้กันว่าใครรู้เรื่องกำเนิดแม่น้ำโขงหรือเวียงจันทน์และสัตครองดีกว่า เมื่อคนฟังการโต้ตอบทางปัญญาของหมอลำสองฝ่ายก็จะร้อยเป็นเรื่องราวได้

เท่าที่ฟังมาก็ยังไม่เห็นว่า มีเรื่องราวเกี่ยวกับกำเนิดกรุงเทพฯ หรืออยุธยา

หลักฐานอีกอย่าง คือ วรรณคดีโบราณโดยพระเณรที่ศึกษารวมคัมภีร์ต่างๆ และถ่ายทอดกันมา เช่น พระเจ้าเลียบโลก นิทานอุรังคธาตุ สินไซ กาฬเกษ ผาแดงนางไอ่ ก็เป็นเรื่องที่เชื่อม

โยงกับลาว ทั้งยังเป็นวรรณคดีร่วมของลาวสองฝั่ง ดูจากตัวหนังสือดั้งเดิมที่จาร (ต่อมาลาวฝั่งอีสานได้ปริวรรตเป็นตัวอักษรไทย) และภาษาที่พูดก็เป็นลาว

ถึงกระนั้น ประวัติศาสตร์ของลาวอีสานที่เชื่อมกับลาวก็ไม่ได้ถูกตัดขาดเสียเลยทันที เมื่อมีการขีดเส้นแบ่งเขตด้วยแม่น้ำโขง

ในความเห็นของผม ลาวอีสานถูกตัดขาดจากลาวอย่างจริงจังหลังปี 2518 เมื่อประเทศลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน (ลาว)

ไฮไลต์ที่สำคัญที่สุด คือ การที่รัฐไทยปล่อยให้พระธาตุพนมล่มพังลงในปีเดียวกัน (11 สิงหาคม 2518) และสร้างขึ้นใหม่แล้วเสร็จเมื่อปี 2522 ช่วงสงครามกลางเมือง (ถ้าเราจะมองว่า กรณีนี้ถูกใช้เป็นเงื่อนไขในการต่อสู้กับฝ่ายซ้ายก็น่าจะได้ และนำศึกษาวิจัยมิตินี้เหมือนกัน)

ถ้าเปรียบพระธาตุพนมเป็นใบหน้าของคนลาว ทันทีที่พระธาตุพนมองค์ใหม่สร้างเสร็จ ใบหน้าของคนลาวอีสานก็ถูกทำให้กลายเป็นไทย ตาม concept *รวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย* (ไม่ยอมให้รวมเลือดเนื้อชาติเชื้อมากมาย)

เมื่อถูกตัดขาดจากลาวแล้ว ลาวอีสานก็บ้ายหน้าลงไทยในช่วงนี้เอง (ก่อนหน้าที่ลาวจะเปลี่ยนแปลงการปกครองก็บ้ายหน้าไปลาว) จะเห็นได้จากตอนหนึ่งของเพลง*อีสานบ้านของเขา* ที่ว่า *นับวันจะกลับกลาย บ่าวสาวไหลเข้าเมืองกรุง* เพลงนี้ถูกแต่งขึ้นราวๆ ปี 2519 แต่รูปความคิดของคีตกวีครูเพลง พงษ์ศักดิ์ จันทรุกขชา คงก่อรูปมาก่อนหน้านั้นสักพักแล้ว

แต่พอ*ไหลเข้าเมืองกรุง* แล้วปัญหาก็คือ ไปชนกำแพงอคติเข้าอย่างจังจนตั้งหັกกลับคืนมา

เรื่องนี้มีหลักฐานยืนยันจากคำนำของ สุจิตต์ วงษ์เทศ ในหนังสือ*แ่งอารยธรรมอีสาน แฉหลักฐานโบราณคดีพลิกโฉมหน้าประวัติศาสตร์ไทย* ผลงานวิชาการสำคัญของรองศาสตราจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม

“...ถึงขนาดกระทรวงศึกษาธิการต้องแต่งตั้งตำราประวัติศาสตร์ไทย แล้วเผยแพร่ออกไปทั่วประเทศว่า — **อีสาน “มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแยกออกจากเรื่อง**

ของชนชาติไทยในแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนบน ตอนกลางและแถบภาคใต้ของประเทศ” .. (ผมยังไม่ได้เห็นว่าข้อความที่สุจิตต์ วงษ์เทศ อ้างถึงนั้นอยู่ที่ไหน แต่หนังสือแองการยธรรมอีสานฯ นี้ตีพิมพ์ครั้งแรกปี 2533 ดังนั้นข้อความที่สุจิตต์ วงษ์เทศ อ้างอิงถึงก็น่าจะอยู่ในช่วงปีเดียวกันนี้หรือก่อนหน้านั้นลงไปสักหน่อย?)

คนลาวอีสานจึงอยู่ในสถานะอิหลักอิเหลื่อว่า จะเป็นลาวหรือไทยดีและในความเป็นจริงก็ถูกกดให้อยู่ในสถานะพลเมืองชั้นสองหรือไม่ถูกนับเข้าพวกมาโดยตลอด

ผมว่า ช่วงปี 2518/19 – 2533 นี้แหละที่คนลาวอีสานอยากเป็นคนไทยอีสานอย่างเข้มข้น ด้วยภาวะความรู้สึกที่อิหลักอิเหลื่อว่า ตัวเองจะเป็นใครในแผ่นดินไทย

เมื่อถูกร่องน้ำโขงแยกออกจากลาวแล้วยังถูกกำแพงอคติรัฐไทยบอกว่า ไม่มีความเกี่ยวข้องด้วย ตัวตนก็เลยไม่มี ก็เริ่มรังเกียจความเป็นลาวของตัวเอง และอยากเป็นไทยอีสานเพื่อจะได้มีสถานะที่ชัดเจนในประเทศนี้ ซึ่งแสดงถึงแรงปรารถนาที่จะมีตัวตน ได้รับความสนใจและมีสิทธิแห่งความเป็นคนไทยอย่างเต็มที่ที่จะมีส่วนร่วม ทั้งทางการเมืองเศรษฐกิจในสังคมไทยอย่างเท่าเทียม สิ่งนี้เป็นความฝักใฝ่ใจของเราอยู่ลึกๆ

บวกกับความกลัวที่จะเป็นคอมมิวนิสต์แบบลาวตามที่รัฐไทยทำให้กลัว ซ้ำยังขู่และฆ่าให้เห็นมาแล้วในสงครามภูพานหรือถ้าจะไม่ใช่ไทยก็จะถูกกล่าวหาว่า มีความคิดที่จะแบ่งแยกดินแดนเหมือนอย่างกรณี 4 รัฐมนตรีอีสานที่ถูกฆาตกรรมก่อนหน้านั้นและเมื่อลาวปิดประเทศและถูกจัดว่า เป็นประเทศยากจนและสำนึกของไทยที่ดูถูกลาวว่า ล้าหลังก็แพร่มาสู่เราด้วย

เราก็ไม่ยอมถูกดูถูก ดูได้จากกรณียามตัวเองของวงดนตรีที่ถือว่า เป็นหัวใจของคนลาวอีสานอย่างเพชรพิณทองว่า เป็นวงดนตรีลูกทุ่งพุดอีสาน (จริงๆ ก็เวอลาวนั้นล่ะสุ) หรือศิลปินป๊อปเพื่อชีวิตใช้ข้อมูลต่างๆ อย่างคาราบาวก็ยังเข้าใจ (หรือว่าเข้าใจแต่พยายามเป็นปากเสียงให้รัฐ) ว่า “...เป็นคนเหล็กคนไทยอีสาน สร้างตำนานแม่ไม้มวยไทย...”

ทางรัฐไทยเองก็พยายามทำให้ลาวอีสานและคนอีสานชาติพันธุ์อื่นให้กลายเป็นคนไทยอีสานด้วย ผ่านระบบการศึกษาและกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่แฝงมา เช่น ครูจะห้ามนักเรียนพูดลาวในห้อง

เรียน ซึ่งก็ได้ผลทำให้คนอีสานที่เกิดช่วงปี 2527 เป็นต้นมา รู้สึกและเข้าใจว่าตัวเองเป็นไทย อีสาน ไม่ได้เป็นลาวอีสาน ภาษาลาวที่พูดก็บอกด้วยความเข้าใจว่า เป็นภาษาอีสาน (ดูจาก หลานๆ ผมที่เกิดช่วงนี้)

แต่ประเด็นที่น่าสนใจ (ซึ่งผมตั้งข้อสงสัย) คือ ความพยายามของรัฐไทยหรือนโยบายของรัฐไทยที่ให้ความสนใจอีสานและทำให้กลายเป็นคนไทย (อีสาน) นั้นจริงใจแค่ไหนและต้องการ ทำให้เป็นไทยจริงๆ แค่ไหน

เราอาจต้องคุยกันต่อไปในตอนที่ไป --

ปล.ว่า แต่ว่าถ้าต้องรออีก 30 วันเพื่อจะได้คุยกันต่อ ไ้ผมว่า มันก็นานเกินไป ถ้าจะขอย่นมา เหลือแค่ 15 วันคุยกันที่ ท่านผู้อ่านจะว่า อย่างไร?